

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND
NARVA KOLLEDŽ
ÕPPEKAVA „HUMANITAARAINED MITMEKEELSES KOOLIS“

Polina Surnõtsheva
VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI 3. KLASSIDE EESTI KEELE
ÕPIKUTE VÕRDLEMINE JA ANALÜÜS

Bakalaureusetöö
Juhendaja Enda Trubok

NARVA 2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. TEOREETILINE OSA	6
1.1 ÕPPEASUTUSTE TEGEVUST REGULEERIVAD SEADUSED.....	7
1.2 NÕUDED ÕPIKUTELE, TÖÖVIHIKUTELE, TÖÖRAAMATUTELE JA MUULE ÕPPEKIRJANDUSELE.....	13
2. UURIMUSLIK OSA	15
2.1. EESTI KEELE ÕPIK VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI 3. KLASSILE. 1988. AASTA.....	15
2.2. EESTI KEEL VENE ÕPPEKEELEGA KOOLIDE 3. KLASSILE. 1991. AASTA.....	21
2.3. EESTI KEELE ÕPIK VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI 3. KLASSILE, 1. OSA (2000. a.) JA 2. OSA (2002. AASTA)	23
2.4. EESTI KEELE ÕPIK VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI. 3. KLASSILE. 1. ja 2. osa. 2010. aasta	29
2.5. KOOS ON VAHVA. SÕPRADE SEIKLUSED. EESTI KEELE ÕPIK VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI 3. KLASSILE. 2016. AASTA.....	34
3. KÜSITLUS SOTSIAALVÕRGUSTIKUS FACEBOOK	38
KOKKUVÕTE	39
SUMMARY	42
KIRJANDUS	44

SISSEJUHATUS

Bakalaureusetöö teema on „Vene õppekeele kooli 3. klasside eesti keele õpikute võrdlemine ja analüüs.“ Võtsin selle teema seetõttu, et tekkis vajadus võrrelda erinevate aastate 3. klasside õpikuid, mis on mõeldud vene emakeelega lapsele. Tähtis on teema juures see, kas kõik õpikud vastavad tänapäeval kehtivale riiklikule õppekavale ja missugused nõudmised kehtivad eesti keele kui teise keele õpetamisel.

Töö esimene ja peamine eesmärk on uurida, kas valitud õpikud vastavad tänapäeval kehtivale riiklikule õppekavale. Teine eesmärk on võrrelda õpikute struktuuri. Kolmas eesmärk on saada teada lapsevanemate hinnang uuritavate õpikute kohta.

Bakalauruse töö uurimishüpotees on seotud õpikute ilmumisaastaga (1988, 1991, 2000/2002, 2010, 2016). Sellega seoses on püstitatud hüpotees, et õpikute teemad, metoodika ja tase on erinevad.

Uurimistöö tegemisel kasutasin võrdleva analüüsi meetodit ja küsimustikku sotsiaalvõrgustikus Facebook.

Uurimistöö teoreetiliseks põhiallikaks on põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava (vastu võetud 06.01.2011).

Valisin võrdlemise aluseks tänapäevase õppekava, sest minu arvates on huvitav teada saada, kui suures osas uuritavad õpikud tänapäeva nõudmistele vastavad.

Uurimistöö jooksul võrdlen ja analüüsin viit õpikut: üks õpik on ilmunud Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu ajal (1988. aasta). Neli õpikut on ilmunud iseseisvas Eesti Vabariigis, sh 1991. aastal, taasiseseisvumise aastal ehk üleminekuajal.

Valisin kolmanda klassi õpikud sellepärast, et kolmas klass on algkooli viimane aste. Selle astme lõpetamisel peab lapsel olema RÕK-is kehtestatud keeletase. Laps peab valdama eesti keelt teise keelena A1.2 tasemel. Eesti keele kui teise keele õppimine on meie riigis aktuaalne. Lapse jaoks peab keele õppimine olema huvitav ja arusaadav. Sõltuvalt erinevatest elusituatsioonidest peab lapsel olema võimalus töötada

õppevaraga iseseisvalt ja õpikud peavad vastama lapse vajadustele: harjutuste mitmekesisus (sh mängud, kuulamine, laulmine), arusaadav keel, illustratsioonid jne.

Õpikute analüüsi aluseks on kriteeriumid, mis on võetud Tartu Ülikooli Narva kolledži ainedidaktika magistrieksamiks välja töötatud õpikute/ õppekirjanduse analüüsile ja RÕK-i nõuetele tuginedes.

Uurimuslikus osas analüüsin viit vene õppekeele kooli 3. klasside eesti keele õpikut.

1. Eesti keele õpik vene õppekeele kooli 3. klassile. Ivi Sepp, Taavi Tammsaar, 1988. a. Kirjastus Valgus.
2. Eesti keel vene õppekeele koolide 3. klassile. Neidi Auli, Valentin Ivin, 1991. a. Kirjastus Valgus.
3. Eesti keele õpik vene õppekeele kooli 3. klassile, 1. ja 2. osa. Ivi Sepp, Taavi Tammsaar, 2000/2002 a. Kirjastus Koolibri.
4. Eesti keele õpik vene õppekeele kooli 3. klassile, 1. ja 2. osa. Ivi Sepp, Merike Pääru, 2010.a. Kirjastus Koolibri.
5. Koos on vahva. Sõprade seiklused. Eesti keele õpik vene õppekeele kooli 3. klassile. Pille Pipar, 2016. a. Kirjastus Koolibri.

Kasutatud lühendid

RÕK – Riiklik Õppekava

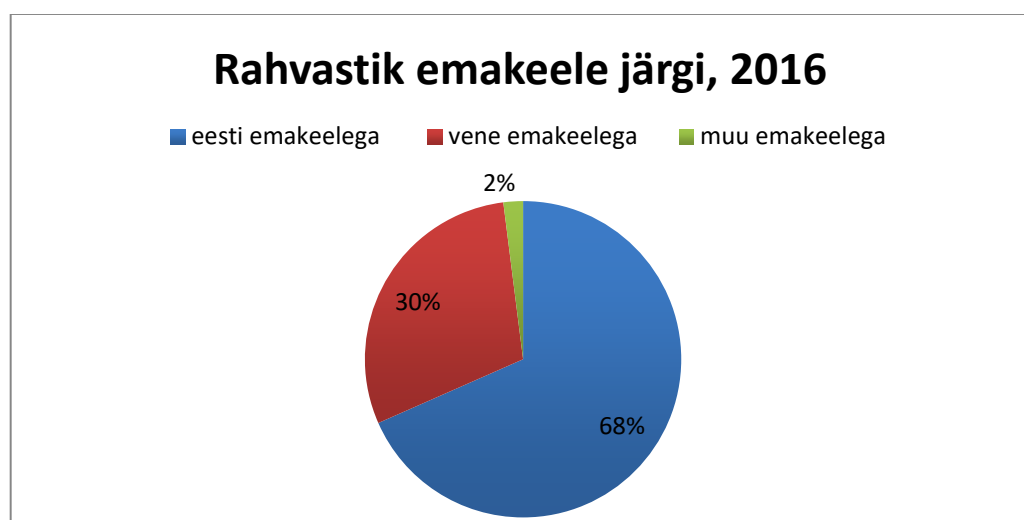
NSVL – Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit

EK – eesti keel

VK – vene keel

1. TEOREETILINE OSA

Eesti Vabariigi iseseisvus taastati 1991. aastal. NSV Liitu kuulumise ajal eesti keele õppimine polnud nii populaarne. Pärast iseseisvuse taastamist hakkas eesti keele õppimise tähtsus kasvama. Tänapäevane Eesti on paljurahvuseline riik. Statistikaameti järgi oli Eestis 01.01.2016 rahvaarv 1 325 215 inimest. Nendest 905 805 olid eestlased, 330 263 venelased, 68 122 muude rahvuste esindajad. Nendest andmetest nähtub, et umbes ühe kolmandiku eestimaalaste emakeeleks pole eesti keel. Vastavalt Statistikaameti andmetele on vene emakeelega elanike arv 29,6%, muu emakeelega elanike arv on 2,0%.

Joonis 1. Rahvastik emakeele järgi

Tänapäevases Eestis on ainus riigikeel eesti keel. Seoses sellega õppeasutuste (nt. koolieelne lasteasutus, kool) tegevust reguleerivad kindlad seadused ning Eesti Vabariigis on vastu võetud iga kooliastme jaoks riiklik õppekava.

1.1. ÕPPEASUTUSTE TEGEVUST REGULEERIVAD SEADUSED

KOOLIEELSE LASTEASUTUSE RIIKLIK ÕPPEKAVA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Eesti keele kui teise keele õpe

- (1) Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe.
(2) Lasteasutuses või selle rühmas, mille õppe- ja kasvatustegevus ei toimu eesti keeles, alustatakse laste eesti keele õpet kolmeaastaselt kas:

- 1) eraldi keeletegevuste kaudu;
- 2) keeleõpet teiste tegevustega lõimides;
- 3) osalise keelekümbluse metoodikat rakendades

(Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava 3. peatükk, § 9. Vastu võetud 29.05.2008 nr 87)

PÕHIKOOLI – JA GÜMNAASIUMI SEADUS RIIKLIK ÕPPEKAVA

Eesti keele õppimisel ja õpetamisel tuleb arvestada lapse individuaalseid iseärasusi. Õppematerjalide sisu, töömeetodid ja positiivne suhtlemine peavad lapse teadmishimu ergutama. Olulisel kohal on klassivälised kokkupuuted keelega: tänav, mängusõbrad, huviringid jm. Eesti keele õpetaja peaks suunama õpilasi vaatama eestikeelseid telesaateid, kuulama aktiivsemalt elavat keelt tänaval, kaupluses. Kolmandas klassis hakatakse kasutama tunnis sõnaraamatu abi.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse järgi on põhikoolil hariv ja kasvatav ülesanne. Põhikool peab kasvatama loova, mitmekülgse isiku, kes suudaks ennast täisväärtuslikult teostada sootsiumis, näiteks peres, koolis jne, kui ka õppima aru saama oma huvidest ja võimetest õppetöös.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse teises punktis on kirjas, et põhikoolis peaks olema loodud õpilasele: „...eakohane, turvaline, positiivselt mõjuv ja arendav õppekeskkond, mis toetab tema õpihuvi ja õpioskuste, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemisvõime, teadmiste ja tahteliste omaduste arengut, loovat eneseväljendust ning sotsiaalse ja kultuurilise identiteedi kujunemist“. (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus 1. peatükk, §4. Vastu võetud 09.06.2010).

2007. aasta novembris kehtestas Vabariigi Valitsus gümnaasiumi õppekeele ülemineku, vastavalt millele pidid 2011. a septembris 10. klassi astuvad õpilased õppima eesti keeles vähemalt 60% minimaalsest kohustuslikust õppemahust. Põhikooli roll sellises üleminekus on suur. Laps peab teadma kõiki distsipliine ja aru saama kõikidest peamistest distsipliinidest eesti keeles.

(4) Koolis või klassis, kus õppekeel ei ole eesti keel, on eesti keele õpe 1. klassist alates kohustuslik. Kool tagab niisuguses koolis või klassis eesti keele õppe korraldamise tasemel, mis võimaldaks põhikooli lõpetajatel jätkata õpinguid eesti õppekeelega õppeasutuses. (Põhikooli- ja Gümnaasiumi seadus 3. peatükk, 1. jagu, § 21. Vastu võetud 09.06.2010)

VABARIIGI VALITSUSE 6. JAANUARI 2011. A MÄÄRUS NR 1 „PÕHIKOOLI RIIKLIK ÕPPEKAVA” LISA 2 (MUUDETUD SÕNASTUSES)

Õpitulemused

I kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase häid saavutusi 3. klassi lõpetamisel:

- 1) saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- 2) kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid enda vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
- 3) reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- 4) on omandanud esmased teadmised Eestist ja eesti kultuurist;
- 5) suhtub positiivselt eesti keele õppimisesse;
- 6) kasutab esmaseid õpioskusi võõrkeele õppimiseks;
- 7) oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.

Tabel 1. I kooliastme õpitulemused

Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
A1.2	A1.2	A1.2	A1.2

Tabel 2. Keeleteadmised eesti keel teise keelena I ja II kooliastmes SA Innove portaalist

	I kooliaste	II kooliaste (A1.2 ->A2.2.)
HÄÄLDUS	Lühikese ja pika hääliku eristamine (seoses tähendust eristava funktsiooniga); raskete häälikute (õ, ä, ö, ü, e) ja häälikühendite (ei, äi jne) hääldamine (nt süüa, käia); häälduse erinevusi eesti ja vene keeles (nt programm, Euroopa); sulghäälikud (k, p, t, g, b, d); lühikese lahtise esisilbi hääldus (nt kala, mina); silbitamine; liitsõnade hääldamine (nt muinasjutt).	Võõrsõnade hääldamine (nt muuseum, apelsin, limonaad); isiku- ja kohanimede hääldamine (nt Keila-Joa, Jõhvi); vältevastanduse eristamine (st pika ja ülipika silbi tähendust eristav roll. Nt om kooli, os kooli).
KÄÄNDSÕN A	NIMISÕNA Tekstides esinevad käändevormid; käänete kasutamine õpitud sõnavara piires (kontekstis, võrdlevalt emakeelega). OMADUSSÕNA Ühildumine nimisõnaga ainsuse ja mitmuse nimetavas (kontekstis) ARVSÕNA Põhiarvsõna (1–100), järgarvsõna. ASESÕNA Isikulised asesõnad (ka lühivormide kasutamine), näitavad asesõnad (see, need), küsivad asesõnad (kes? mis? mitu? missugune? mitmes? jt).	NIMISÕNA Põhikäänded; käänete moodustamine, käänete vahelised seosed; sise- ja väliskohakäänete kasutamine (võrdlevalt emakeelega). OMADUSSÕNA Võrdlusastmete moodustamine; ühildumine nimisõnaga (üldreeglid, kontekstis). ARVSÕNA Põhi- ja järgarvsõnade olulised käändevormid (kontekstis). ASESÕNA Õpitud asesõnade käänamine (kes? kelle? keda? kellel? kellele? kellega? jne).
TEGUSÕNA	Tegusõna isikulõpud; tegusõna muutmine kindla kõneviisi olevikus ja lihtminevikus (kontekstis); käskiva kõneviisi ainsuse ja mitmuse 2. isik (tüüpfraasides, nt Ava vihik! Kirjuta!); jaatav ja eitav kõne.	Käskiva kõneviisi ainsuse ja mitmuse 2. isik (keerukamad sõnatüübid), keeld; tingiv kõneviis (olevik); mineviku liitaegade moodustamine; eituse moodustamine; ma- ja da-tegevusnime kasutamine; sagedased ühendverbid (kontekstis); sagedasemate tegusõnade rektsioon.

<p>MUUTU- MATUD SÕNAD</p>	<p>KAASSÕNA All, peal, juures, ees, taga, ääres, kõrval (omandatakse kontekstis). MÄÄRSÕNA Sagedased koha-, aja- ja viisimäärsõnad (kontekstis, nt Tule siia! Näen hästi/halvasti). SIDESÕNA Ja, et, aga. HÜÜDSÕNA</p>	<p>KAASSÕNA Omastavat ja osastavat käänat nõudvad sagedasemad kaassõnad. MÄÄRSÕNA Viisi-, hulga- ja mõõdumäärsõnad. SIDESÕNA Sagedasemate sidesõnade tähendusfunktsioonid.</p>
<p>SÕNA- MOODUSTUS</p>	<p>Liitsõnad, liited -lane, -ke (kontekstis).</p>	<p>Tähtsamad tuletusliited ja nende tähendus (nt -ja, -mine, -lik, -us, -ne, -ta-).</p>
<p>ÕIGEKIRI</p>	<p>Tähestik ja tähtede ühendamine; suur- ja väiketähed; pärisnimede suur algustäht; häälikute pikkuse kajastumine kirjas; sõnade poolitamine; liitsõnade õigekiri.</p>	<p>Lühikeste ja pikkade täis- ja kaashäälikute õigekiri: k, p, t õigekiri; i ja j õigekiri; täis- ja kaashäälikuühendite õigekiri; otsekõne kirjavahemärgid; kirjavahemärgid sidesõnade ja, sest, kui jt ees; pärisnimede õigekiri.</p>
<p>LAUSEÕPETUS</p>	<p>Normaallause (jaatav ja eitav lihtlause); kinnistunud kogeja-omajalause (nt Mul on kaks õde; Tal on külm); väit-, küsi-, käsk- ja hüüdlause ning nende lõpumärgid.</p>	<p>Lihtlause laiendamine; kinnistunud olemasolulause (nt laual on lilled, klassis on kümme poissi); sõnajärg lihtlause põhitüüpides; liitlause sidesõnadega ja, ning, et, aga, kuid jt; sagedasemad sihilised ja sihitud verbid (nt kaduma-kaotama, meenuma-meenuutama).</p>

Õppetegevus

Eesti keele õppimine algab I kooliastmes suulise kursusega. Loetakse ja kirjutatakse peamiselt seda, mis on suuliselt juba omandatud. Suulisele kursusele järgneb põhikursus, millega kujundatakse õpilase oskust kuulata eestikeelset kõnet, ise kõnelda, lugeda ning kirjutada. Selles kooliastmes õpitakse keelt valdavalt tegevuse ja mängu kaudu. Tunnis töötavad õpilased nii paaris kui ka rühmas. Tähelepanu keskmes on hääldusnormide omandamine, häälega lugemine ning loetu ja piltide põhjal küsimustele vastamine, vestlemine ning jutustamine.

Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest. Osaoskuste arendamiseks sobivad:

- teatud sõnale või fraasile reageerimine (nt käetõstmine, püsti tõusmine, esemele või pildile osutamine);
- loetellu sobimatu sõna äratundmine;
- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;
- häälega lugemine;
- rääkimine pildi alusel;
- jutustava teksti, laulu ja luuletuse kuulamine ning nende põhjal ülesande lahendamine;
- ärakirja tegemine ning mudeli järgi kirjutamine;
- laulu-, sõna-, laua- ja liikumismängude mängimine.

Tabel 3. Eesti keel teise keelena teemavaldkonnad näidetega

MINA JA TEISED	Enese, pereliikmete ja kaaslaste tutvustamine ja kirjeldamine (nt nimi, rahvus, sugu, vanus, iseloom, välimus, riietus).
KODU JA LÄHIÜMBRUS	Kodukoht (nt linn, küla, asula, tänav, telefoninumber); kodukoha loodus (nt lilled, puud, põõsad, linnud ja loomad); kodused toimingud (nt koristamine, söömine, pesemine, riietumine); perekondlikud sündmused (nt sünnipäevade kirjeldamine).
EESTI	Suuremad linnad (nt pealinn Tallinn,

	Tartu, Pärnu, Kuressaare, Narva, Viljandi); aastaring (kalender, aastaajad, nädalapäevad, kuude nimetused, kuupäevad); rahvakalendri tähtpäevad (nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev).
RIIGID JA NENDE KULTUUR	Naaberriigid (pealinnad, põhirahvused, keel).
IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ	Tervis (nt enesetunne, arsti juures käimine); koolipäev (kool ja klass, õppeained ja tunniplaan, koolitarbed, õppetegevused, kell ja kellaaeg); koolitee (nt tee pikkus).
VABA AEG	Lemmiktegevused (nt lugemine, tantsimine, sport, mängud, ühistegevused sõpradega); mängude käsklused ja juhendid (tuntumate mängude, sh laulumängude käsklused ja läbiviimine, nt keks, „Tagumine paar välja”, „Me lähme rukist lõikama”).

1.2. NÕUDED ÕPIKUTELE, TÖÖVIHIKUTELE, TÖÖRAAMATUTELE JA MUULE ÕPPEKIRJANDUSELE

§ 2. Õppekirjandusele esitatavad nõuded

- (1) Õppekirjanduse aluseks on riiklik õppekava.
- (2) Õppekirjandus lähtub õppekava üldosas nimetatud alusväärtustest, sh arvestab mitmekultuurilisuse põhimõtet, väldib stereotüüpe, mis õhutavad soolisi, rahvuslikke, usulisi, kultuurilisi või rassilisi eelarvamusi.
- (3) Õppekirjandus aitab kaasa riikliku õppekava üldosas esitatud õpetuse ja kasvatuse ülesannete elluviimisele.
- (4) Õppekirjanduse koostamisel arvestatakse kooliastme võtmepädevuste ning läbitavate teemade pädevustega.
- (5) Õppekirjanduse koostamisel lähtutakse ainekavades esitatud eesmärkidest, õppesisust, õppetegevustest ja õpitulemustest.
- (6) Õppekirjandus suunab aktiivõppemeetodite rakendamisele.
- (7) Õppekirjandus on sihtrühmale eakohane ja arvestab õppeaine eripära.
- (8) Õppeülesanded on mitmekesised, ainedidaktiliselt otstarbekad, nende tööjuhendid on asjakohased ja arusaadavad.
- (9) Õppekirjanduse tekstid on koostatud korrektses keeles.
- (10) Õppekirjanduse maht arvestab kohustuslike nädalatundide või kursuste arvu.

§ 6. Kinnitusmäрге

- (1) Kinnitusmäрге tähistab õppekirjanduse vastavust riiklikule õppekavale ja käesoleva määrusega õppekirjandusele esitatavatele nõuetele.
- (2) Kirjastajal on õigus käesolevas määruses sätestatud nõuetele vastava õppekirjanduse tiitellehe pöördele trükkida kinnitusmäрге:
«Kirjastaja kinnitab: õpik/töövihik/tööraamat vastab põhikooli ja gümnaasiumi riiklikule õppekavale ja haridus- ja teadusministri poolt õppekirjandusele kehtestatud nõuetele».
- (3) Kirjastaja lisab õppekirjanduse tiitellehe pöördele õppekirjanduse retsensentide nimed.

(Nõuded õpikutele, töövihikutele, tööraamatutele ja muule õppekirjandusele, nõuded retsenseerimisele ja kinnitusmäрге vormile. Vastu võetud 18.09.2009 nr 66)

Viidates koolieelse lasteasutuse RÕK-ile (3. peatükk, paragrahv 9, punkt 2) võib oletada, et eesti keele õppimine toimub ainult eesti keeles (vene keele materjalideta), see tähendab, et vene keele tõlke-sõnastike olemasolu kooli õppevaras võib õpilast segadusse ajada, kui ta neid kasutama hakkab.

2. UURIMUSLIK OSA

2.1. EESTI KEELE ÕPIK VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI 3. KLASSILE. 1988. AASTA

Oma uurimistööd alustasin 1988.aastal kirjastuse Valgus välja antud õpikust, mille autorid on Ivi Sepp ja Taavi Tammsaar. Isiklikust kogemusest saan öelda, et 2003.-2004. aastal kasutas meie koolis õpetaja seda aeg-ajalt. See õpik ilmus sel ajal, kui Eesti kuulus NSV Liitu ning sellele on iseloomulik NSV Liidu propaganda. Näiteks kuuluvad sellesse järgmised teemad:

- Kodumaa sünnipäev – Elagu NSV Liit!
- Eesti NSV
- Kevad – Töö kolhoosipõllul
- Vladimir Iljitš Lenin
- Meie pidupäev – Esimene mai

I. Õpiku sisu

Arvestades seda, et õpiku tiitellehe pöördel on kinnitusmärged, mis ütlevad, et õpiku sisu on kinnitatud Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt, võib väita, et see vastab mõnele tolle aja seadusele/õppekavale.

II. Õpiku ülesehitus

Õpikus on 133 lehekülge, kaasa arvatud eesti-vene tõlkesõnastik, ning 60 peatükki koos alapeatükkidega. Sisukorra ülesehitus on ebamugav. Peatükid ja alapeatükid ei ole grupeeritud. Alapeatükkidel on individuaalne number. Näiteks, peatüki „Saame tuttavaks“ järjekorranumber on 1 ning selle teema alapeatüki järjekorranumber on 2, kuid oleks õigem, kui see oleks number 1.1.

Teoreetiliste ja praktiliste materjalide ning skeemide arv

Uurinud teoreetilist materjali, võin öelda, et seda on vähem kui praktilist materjali. Teoreetiline materjal koosneb verbide pööramise ning käänamise reeglitest. Kokku on õpikus 26 tabelit, mis kuuluvad teoreetilise materjali hulka. Selliste teoreetiliste tabelite järgi on koostatud tekstid ja harjutused. Harjutuste arv on 106. Selles õpikus ei ole skeeme.

Illustratsioonid

Õpiku illustraator oli Eesti NSV teeneline kultuuritegelane Edgar Valter, kes illustreeris umbes 250 raamatut.

Tähelepanuväärne on see, et õpiku alguses on Eesti kaart ning NSV Liidu lipp. Tänapäeval tunduvad need pildid primitiivsed, kuigi nad on arusaadavad, on nad ilma erilise informatsioonita. Illustratsioonidel on nii lapsed kui ka loomad inimkujudena. Pildid on positiivsed, kajastavad väga hästi laste emotsioone. Illustratsioonide „kangelased“ on alati heas tujus – naeratavad, mis on tüüpiline NSV Liidu ajale ja ebatüüpiline tegelikule elule. Õpikus on nii joonistused kui ka fotod.

Illustratsioonide teemad:

1. Inimesed	8. Eesti NSV
2. Loomad	9. Loodus
3. Kool	10. Talv
4. Sügis	11. Näärid
5. Perekond	12. Linnas/tänaval
6. Kodu	(transport)
7. Kodumaa	13. Kauplus
sünnipäev	14. Ema pidupäev
(oktoobrilapsed,	15. Kevad
lipud)	16. Suvi

III. Õpiku koostamise metoodika

Metoodilised võtted. Harjutuste/ülesannete liigid

Õpikus pole kakskeelset materjali, välja arvatud sõnad tõlke teemade all.

Minu arvates on ülesannete valik vaheldusrikas, mis aitab õpilasel areneda mitmekülgset.

Ülesanded:

1. Vasta küsimustele	7. Moodusta ise laused
2. Täida lüngad	8. Loe ja moodusta dialooge
3. Vasta pildi järgi	9. Küsi (Kellelt? Mida?)
4. Jutusta küsimuste järgi	10. Vasta, missugune sõna puudub
5. Tõlgi	11. Loe
6. Koosta pildi järgi jutuke	12. Leia õige sõna

Abimaterjalid: iseseisva õppimise toetamine (reeglite, skeemide, sõnastiku olemasolu õpikus jne).

Õpikus on tabelid ja mõned reeglid. Need on temaatilised, aga ühekülgsed.

- verbide pööramine
- käänamine

Nende reeglitablete järgi on koostatud tekste ja harjutusi.

On olemas temaatiline eesti-vene tõlkesõnastik ja sõnastik õpiku lõpus.

Õpioskuste õpetamine

Tabeli kohta tegin kokkuvõtte, et antud õpik ei vasta täielikult RÕK-i punktide metoodiliste võtete kohta. Õpikus pole esitatud laulu-, sõna-, laua- ja liikumismänge ega kuulamisülesandeid, aga on olemas laulutekstid.

Tabel 4. Õpioskuste õppimine. 1988a.

1. Teatud sõnale või fraasile reageerimine (nt käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);	Tõlgi Küsi Vasta küsimustele
2. Loetellu sobimatu sõna äratundmine;	Leia õige sõna Vasta, missugune sõna puudub
3. Dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;	Loe ja moodusta dialooge
4. Häälega lugemine;	Loe ja moodusta dialooge Loe Vasta küsimustele
5. Rääkimine pildi alusel;	Koosta pildi järgi jutuke Vasta pildi järgi
6. Jutustava teksti, laulu ja luuletuse kuulamine ning nende põhjal ülesande lahendamine;	Ei ole
7. Ära kirja tegemine ning mudeli järgi kirjutamine;	Jutusta küsimuste järgi Täida lüngad Moodusta ise laused Vasta küsimustele
8. Laulu-, sõna-, laua- ja liikumismängude mängimine.	Ei ole

IV. Üldhinnang õpikule

Positiivsed küljed

Õpik hõlmab kõiki teemasid lapse mitmekülgseks arendamiseks (tolle aja lapse jaoks). Õpik on väga positiivne ja õpetab last olema viisakas (1 lk pikkune tervitus õpikust), olema abivalmis, st aitama sõpru ja vanemaid (nt teemad „Töö kolhoosipõllul“ ja „Oktoobrilapsed“).

Negatiivsed küljed

Eesti-vene tõlkesõnastik ei sobi tänapäevase lapse jaoks, kes õpib eesti keelt teise keelena kolmeaastaselt ilma tõlketa, vaid kasutades ümbersõnastust jm, sest see võib ajada ta segadusesse. Tõlkesõnastik võib aidata last, kes hakkas õppima eesti keelt hiljem (mitte lasteaias).

Kokkuvõte

1988. aastal ilmunud õpik on erksates värvitoonides, kergesti arusaadav ja mugav iseseisvaks kasutamiseks vene emakeelega lapse jaoks. Iga teema all on väike teemakohane sõnastik. Õpik sisaldab palju erinevaid harjutusi ning hõlmab kõiki teemasid lapse mitmekülgseks arendamiseks tolleaegses ühiskonnas. On olemas kommunismi propaganda, mis on vastavuses 1988. aasta poliitikaga. Õpik on väga positiivne ja õpetab last olema viisakas (1 lk pikkune tervitus õpikus) ja abivalmis ehk aitama sõpru ja vanemaid (nt teemad „Töö kolhoosipõllul“ ja „Oktoobrilapsed“).

Toetudes faktile, et õppekava on tänapäevane, aga õpiku vanus on 29 aastat, on võimalik oletada, et teemad võivad mitte kokku sobida. Õpiku ja selle sisukorra uurimine näitas, et peamised teemad ühtivad, ainult alateemad on erinevad või puuduvad hoopis.

Näiteks teema „Eesti“ asemel on teema „Eesti NSV“, kuhu ei kuulu aastaaja alateema, vaid on olemas tähtpäevade alateemad. Tähtpäevad on seotud NSV Liidu ajaperioodiga, nt „Elagu NSV Liit!“, „Näärid“, „Täna on naistepäev“, „Esimene mai“. Puudub teema „Riigid ja nende kultuur“, Teemad „Õppimine ja töö“, „Kodu ja lähiümbrus“ ja „Vaba aeg“ langevad kokku RÕK-iga.

Tabel 5. Õpiku vastavus tänapäeva RÕK-ile 1988.a.

Kinnitusmäärke olemasolu	Õpikus on olemas kommunismi propaganda, mis on vastavuses 1988. aasta poliitikaga. Vastavalt RÕK-ile on õpikus olemas kaasaegne kinnitusmärk tolle aja Haridus- ja Teadusministeeriumilt.
Vastavus ainekava teemadele	Osaline
Vastavus metoodilistele võtetele	Vastab

2.2. EESTI KEEL VENE ÕPPEKEELEGA KOOLIDE 3. KLASSILE. 1991. AASTA.

Teine õpik, mida uurisin, on autoritelt Neidi Auli ja Valentin Ivin. Antud õpiku ilmumisaasta 1991 räägib meile seda, et Eestis taastati iseseisvus. Esimese läbivaatamise käigus selgus, et õpikus on väga palju tekste, dialooge.

I. Õpiku sisu

Kinnitusmärke olemasolu räägib sellest, et õpiku sisu vastab kaasaegsele põhikooli ja gümnaasiumi riiklikule õppekavale.

II. Õpiku ülesehitus

Õpikus on 79 lehekülge, sõnastik kaasa arvatud. Õpikus puudub sisukord. Peatükid ja alapeatükid ei ole märgistatud. Samuti puuduvad harjutused. Kogu õpik koosneb ainult tekstidest ja dialoogidest.

Illustratsioonid

Nagu eelmises õpikus, oli illustraatoriks Edgar Valter.

Illustratsioonide teemad:

1. Saame tuttavaks!	7. Talv
2. Perekond	8. Jõulud
3. Kool	9. Metsas
4. Argipäev	10. Koduloomad
5. Sünnipäev	11. Linnas/ maal
6. Elukutse	12. Esimene mai
	13. Kevad

III. Õpiku koostamise metoodika

Õpioskuste õpetamine

Lähtudes sellest, et õpiku harjutused ja teemad ei ole märgistatud ning tekst ja dialoogid asuvad üksteise järel, võib väita, et harjutused ja teemad puuduvad üldse. Suure tekstihulga olemasolu, mis sisaldab lugemisülesandeid, tagab õige hääldamise oskuse. Lugemisoskus on ka kirjaoskuse olulisemaid komponente (Pandis,2005). Samuti on õpikus esitatud laulud, mille abil võib areneda lapse kuulamisoskus.

IV. Õpiku üldhinnang

Positiivsed küljed

Positiivse küljena võib esile tõsta lugemis- ja hääldamisoskuse arendamise harjutused.

Negatiivsed küljed

Ülesannete ühekülgsus. Selle õpiku järgi õppides ei saa laps ise harjutada ega ennast mitmekülgselt arendada, sest puuduvad skeemid, tabelid, harjutused ja kommentaarid õppetegevuse kohta.

Kokkuvõte

Kokkuvõtvalt võib öelda, et õpikus puudub mitmekesisus, mis ei ole lapse jaoks hea. Kasutades seda õpikut, võib öelda, et suurt rolli mängib siin õpetaja, tema teadmised ja huvi neid teadmisi jagada. Analüüsitud õpiku järgi õppides ei saa laps ise harjutada ega ennast mitmekülgselt arendada, vaid saab praktiseerida hääldamist ja lugemist.

Tabel 6. Õpiku vastavus tänapäeva RÕK-ile 1991.a.

Kinnitusmärke olemasolu	Antud õpikus on märk, mis kinnitab, et Teadus- ja Haridusministeerium lubab selle järgi õppida.
Vastavus ainekava teemadele	Arvestades seda, et õpiku teemad pole märgistatud ja harjutused puuduvad, on raske öelda, kas õpik vastab ainekava teemadele või mitte.
Vastavus meetoodilistele võtetele	Ei vasta

2.3. EESTI KEELE ÕPIK VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI 3. KLASSILE, 1. OSA (2000. a.) JA 2. OSA (2002. AASTA)

Õpiku autorid on Ivi Sepp ja Taavi Tammsaar. Esimene õpiku osa on ilmunud 2000. aastal. Õpiku andis välja kirjastus Koolibri. Õpik koosneb kahest osast. Andes hinnangu õpiku välimusele on näha kirjastuse stiili ja illustraatori töö erinevusi. Õpiku koostamise ajal määratud retsenseerijad on keeleteadlane Jaan Õispuu ning tuntud õpetaja ja õpikute autor Aino Siirak, illustreerija on Kirke Kangro, toimetajad Ene Sepp ja Elina Volmer ning maketi koostaja Krista Saare.

Õpiku teise osa on toimetanud Ene Sepp ja Jelena Sivenkova, maketi ja teostuse on teinud Krista Saar. Teine osa ilmus 2002. aastal. Selle õpiku maht on päris suur. Õpiku abimaterjalideks on kaheosaline töövihik ning audiokassett.

I. Õpiku sisu

Õpiku sisu vastab põhikooli ja gümnaasiumi riiklikule õppekavale.

II. Õpiku ülesehitus

Esimeses õpiku osas on 138 lehekülge koos sõnastikuga. Sisukorda on mugav kasutada – peatükid ja alapeatükid on vormistatud õigesti.

Sisukorras on 54 peatükki ning 24 alapeatükki. Ülesannete arv on väga suur – 179 harjutust. Mugav on see, et igal harjutusel on järjekorranumber.

Õpikus iga teksti, dialoogi, pildi jne juurde kuulub harjutused.

Teoreetilisest materjalist võib eristada 6 tabelit nimetustega

„Grammatika“.

Teises õpiku osas on 167 lehekülge, sõnastik ja sisukord kaasa arvatud, 58 peatükki ja 30 alapeatükki. Suurim alapeatükkide arv – 4 on teema „Minu maailm“ kohta. Harjutuste arv on 221 ja grammatikatabeleid 12.

Illustratsioonid

Õpiku illustratsioonide teemad haakuvad õpiku sisukorra teemadega. Hea on see, et erinevalt esimesest õpikust, mis on ilmunud 1988. aastal E.

Valteri illustratsioonidega, on inimestel ja loomadel erinevaid emotsioone: hirm, üllatus, igavus, mõtlikkus. Õpikus on ka loomade teema. Loomad esinevad nii loomarollis kui ka inimkehastuses (nt teema „Metsakool“).

Õpiku esimese osa illustratsioonide teemad:

1. Inimesed	7. Argipäev
2. Loomad	8. Linnad (fotod)
3. Mängud	9. Koolimaja/klassiruum
4. Suvi	10. Transport
5. Ufo	11. Talv
6. Sügis	12. Jõulud

Teise osa illustratsioonide teemad on

1. Talv
2. Riided
3. Sõbrad ja perekond
4. Kodu
5. Sünnipäev
6. Kauplus
7. Kevad
8. Mina ise
9. Loomad
10. Mets, loodus

III. Õpiku koostamise metoodika

Analüüsitud õpikus on väga palju harjutusi ning need on erilised. On nii lugemise ja kirjutamise kui ka kõnelemise ja kuulamise ülesanded.

Lugemine ja kirjutamine, kõnelemine ja kuulamine on suhtlemisvormid, mis mõjutavad ning ühtlasi peegeldavad meie mõtlemist, arusaamu, hoiakuid ja väärtushinnanguid. Ükski neist osaoskustes pole teiste suhtes ülimuslik, kuigi lugemist ja kirjutamist peetud olulisimateks oskusteks, mis koolis üldse omandatakse (Säljö,2003). Ühest küljest aitab see areneda õpilasel mitmekülgselt, kuid teisest küljest võib see mõne lapse jaoks olla raske ja väsitav.

1. Kuula ja loe/ loe
2. Õige/vale
3. Õpi pähe
4. Otsi vastused
küsimustele
5. Räägi (Kellest?
Millest?)
6. Mis sõna ei sobi
ritta?
7. Kuula ja laula
8. Lõpeta
lause/dialog
9. Vasta küsimustele
10. Kuula ja korda
11. Täida lünka
12. Kirjuta
13. Vasta pildi järgi
14. Tee näidise järgi
15. Joonista
16. Tuleta meelde
17. Tõlgi
18. Arva ära (mõistatus)
19. Koosta laused
20. Paranda
21. Võrdle
22. Jutusta
23. Täienda dialooge
24. Leia sobiv vastus
25. Loe ja tõlgi
26. Loe ja mängi
27. Otsi sobiv sõna
28. Moodusta küsimusi
29. Küsi ja vasta
30. Mängi sõnadega
31. Vasta kirjale
32. Loe
33. Vasta küsimustele
34. Koosta ise dialoogi/laused
35. Palu/käsi
36. Joonista
37. Arvuta (matemaatika tund)

Tabel 7. Õpioskuste õpetamine 2000 – 2002a.

<p>1. Teatud sõnale või fraasile reageerimine (nt käetõstmine, püsti tõusmine, esemele või pildile osutamine)</p>	<p>Tõlgi Küsi (Kellelt? Mida?) Vasta küsimustele Jutusta</p>
<p>2. Loetellu sobimatu sõna äratundmine</p>	<p>Otsi vastused küsimustele Mis sõna ei sobi ritta? Leia sobiv vastus Otsi sobiv sõna</p>
<p>3. Dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine</p>	<p>Lõpeta lause/dialoog Kuula ja laula Jutusta Täienda dialooge</p>
<p>4. Häälega lugemine</p>	<p>Kuula ja loe Kuula ja korda Kuula ja laula Räägi</p>
<p>5. Rääkimine pildi alusel</p>	<p>Vasta pildi järgi</p>
<p>6. Jutustava teksti, laulu ja luuletuse kuulamine ning nende põhjal ülesande lahendamine</p>	<p>Kuula ja korda Kuula ja laula Tuleta meelde</p>
<p>7. Ära kirja tegemine ning mudeli järgi kirjutamine</p>	<p>Kirjuta Joonista Koosta laused Paranda Lõpeta lause või dialoog Võrdle Koosta ise dialoogi/laused</p>

8. Laulu-, sõna-, laua- ja liikumismängude mängimine	Kuula ja laula Joonista Arva ära
--	--

Abimaterjalid: iseseisva õppimise toetamine (reeglite, skeemide, sõnastiku olemasolu õpikus jne)

Esimeses osas võib teoreetilisest materjalist eristada kuut tabelit nimetustega „Grammatika“. Need tabelid sisaldavad:

- tegusõnade pööramist
- tegusõnade jaatavat ja eitavat kõnet
- küsimusi (kes? mis? mitmendas? kuhu? jne)
- asesõnade käänamist

Õpikus on keeleline sõnastik, kus on 405 sõna.

Teises osa teoreetiline materjal kujutab endast grammatikatabeleid, mille teemad/reeglid on:

- ainsus/mitmus
- verbide pööramine
- olevik/minevik
- käänete küsimused
- ülivõrre (nt. odav, odavam, kõige odavam)
- miks? → sellepärast, et (lause konstruktsioonid)

Kokku on õpikus 12 grammatikatabelit.

IV. Õpiku üldhinnang

Positiivsed küljed

Positiivsed küljed on õpiku mitmekülgsus, ülesannete erinevus ja õpilastel on võimalus ennast väljendada joonistamise, laulmise kaudu.

Negatiivsed küljed

Negatiivseks küljeks on harjutuste liiga suur maht - 400 harjutust kahes osas ja kaheosaline töövihik.

Kokkuvõte

Õpikus on palju ilukirjanduslikke tekste, nii klassikalise kui ka kaasaegse kirjanduse näiteid. Õpik on erksavärviline, selles esineb erinevat tüüpi

harjutusi, aga minu arvates on neid liiga palju ning kõiki pole võimalik täita.

Tabel 8. Õpiku vastavus tänapäeva RÕK-ile 2000 – 2002a.

Kinnitusmärke olemasolu	On
Vastavus ainekava teemadele	Vastab osaliselt. Puuduvad teemad „eesti“ alateemaga „suuremad linnad“ ning „riigid ja nende kultuur“.
Vastavus metoodilistele võtetele	Vastab

2.4. EESTI KEELE ÕPIK VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI. 3.

KLASSILE. 1. ja 2. osa. 2010. aasta

I. Õpiku sisu

Õpiku sisu vastab põhikooli ja gümnaasiumi riiklikule õppekavale, mida tõendab kinnitusmärged õpiku esilehel.

II. Õpiku ülesehitus

Kaheosaline õpik, autoriteks Meerike Pääru ja Ivi Sepp, on ilmunud 2010. aastal kirjastuselt Koolibri. Õpiku retsenseerijad on Astrid Arover ja Kristi Saarso, illustreerija Natalja Litvinova, toimetaja Mall Põldmäe, maketi ja küljenduse on teinud Mare Kõrtsini ja Kaire Vakar. Õpikus on Vitali Shupenja ja Koolibri fotopanga fotosid. Õpiku esimese osa maht pole väga suur. Õpikus on palju tekste, aga ka palju illustratsioone. Õpiku lisamaterjalideks on töövihikud ning lisaulesannete ja kontrolltööde kogumik.

Õpiku esimeses osas on 87 lehekülge koos sisukorraga. Sõnastik õpikus puudub. Kokku on õpikus kaheksa peateemat, neli neist on „Lisalugemine“. Sisukorra ja teemade vormistus on mugav ja arusaadav. Peamised teemad on „Pärast suve kohtumine“, „Sügis kodukohas“, „Tunne Eestimaad“ ja „Jõulude ootel“. Peatükke on 66, alapeatükke on 15. Õpikus on 92 ülesannet, neist on 5 mängu, see tähendab, et igal leheküljel on 1 – 2 ülesannet.

Tüüpiliselt on õpiku teine osa mahukam kui esimene osa. See koosneb 94 leheküljest. Õpikus on kümme peateemat, viis neist on nimetusega „Talvel“, „Eesti naaberriigid“, „Kevade ootel“, „Liikumine on tervis“ ja „Aeg möödub kiiresti“, viis on lisalugemine. Peatükke on 70, alapeatükke on 31. Kokku on õpikus 72 ülesannet, viis neist on mängud.

Teoreetilise materjali hulka kuuluvad kolm skeemi ja üks tabel. Tabelis on esindatud küsimused kus? mitmendal?/kuhu? mitmendale? ja näited.

Õpiku teises osas on viis skeemi ja kaks tabelit. Tabelites on verbide pööramisele reegel ning teema ööpäevast – kui palju on ööpäevas tunde, minuteid jne.

Illustratsioonid

Õpiku on illustreerinud Natalja Litvinova. Illustratsioone on nii värvilisi kui ka mustvalgeid. Õpikus on ka kasutanud Vitali Shupenja ja Koolibri fotopanga fotosid. Natalja Litvinova joonistused ei ole värvikirevad, nad on pigem ilmetud. Võib-olla on need tehtud taotluslikult sellised, et laps ei kalduks õppimisest kõrvale. Fotod on geograafia- ja looduseemalised, nt linnad, mets, loomad, vaatamisväärsused.

Illustratsioonide teemad ja kunstiliik

Õpiku esimese osa illustratsioonide teemad:

1. Kool	7. Kodu
2. Suvi	8. Mets
3. Loomad	9. Maal/linnas
4. Lapsed	10. Eesti
5. Sügis	11. Jõulud
6. Loodus	12. Lastekirjanikud

Teise õpiku osas on ka olemas nii joonistused kui ka fotod Koolibri fotopangalt.

Joonistuste teemad on:

1. Loomad
2. Inimesed
3. Talv
4. Eesti
5. Eesti naaberriigid
6. Muinasjutud
7. Kevad
8. Toidud
9. Sport
10. Vabaaeg

Fotode teemad:

1. Lapsed
2. Eesti naaberriigid (linnad/vaatamisväärsused/sümbolid)
3. Loodus
4. Sport
5. Eesti kirjanikud

III. Õpiku koostamise metoodika

Metoodilised võtted. Harjutuste/ülesannete liigid

Harjutuste valik pole väga suur, pigem kompaktne ja selge. Õpiku alguses on toodud tabel näidistega, kuidas harjutused välja näevad. Kokku on üheksa ülesannete tüüpi. Minu arvates on see lapse jaoks väga mugav, sest pildid on kergemini mõistetavad. Mängude olemasolu harjutuste hulgas on tähtis õppeprotsessis. Mäng on üks olulisemaid meetodeid õpilaste aktiveerimiseks klassiruumis. sageli õpivad õpilased õppetunnis materjali paremini tegevuse kui lugemise, kuulamise või vaatamise kaudu. (Salumaa, Talvik, 2004).

1. Õpi pähe
2. Jutusta
3. Kuula
4. Loe
5. Vasta teksti põhjal küsimustele
6. Arva ära
7. Tee koos rühmaga
8. Kirjuta
9. Mängi

Tabel 9. Õpioskuste õpetamine 2010a.

1. Teatud sõnale või fraasile reageerimine (nt käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine)	Õpi pähe Jutusta
2. Loetellu sobimatu sõna äratundmine	Loe

3. Dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine	Loe Kuula Jutusta Õpi pähe
4. Häälega lugemine	Loe Jutusta
5. Rääkimine pildi alusel	Jutusta Loe
6. Jutustava teksti, laulu ja luuletuse kuulamine ning nende põhjal ülesande lahendamine	Vasta teksti põhjal küsimustele Arva ära
7. Ärakirja tegemine ning mudeli järgi kirjutamine	Kirjuta Vasta teksti põhjal küsimustele
8. Laulu-, sõna-, laua- ja liikumismängude mängimine	Arva ära Tee koos rühmaga Mängi

Teoreetilise materjali hulka kuuluvad kolm skeemi ja üks tabel. Tabelis on esindatud küsimused kus?, mitmendal?/kuhu?, mitmendale? ja näited.

Õpiku teises osas on viis skeemi ja kaks tabelit.

- käänamine;
- tegusõnade pööramine;
- aega arvutamine

IV. Õpiku üldhinnang

Positiivsed küljed

Õpiku positiivseks küljeks võib pidada keelelise sõnastiku puudumist.

Ümbersõnastamine või sünonüümide kasutamine mõjutab keeleõppimist positiivselt. Mängud ja rühmatööharjutused on ka keele praktiseerimiseks head, sest need aitavad lastel puhata ning suhtuda õppimisse kui

positiivsesse tegevusse; rühmatöös saab laps oma tugevaid külgi näidata ning oma teadmisi jagada.

Negatiivsed küljed

Minu arvates antud õpikus pole negatiivseid külge, sest õpik vastab riikliku õppekavale, õpiku maht on keskmine ning õpikus on erinevad ülesannete tüübid, mis aitavad lapsele arendada igakülgselt.

Kokkuvõte

2010. aasta õpik vastab täielikult tänapäevasele õppekavale. Õpiku maht on keskmine, arvestades ka töövihikute olemasolu. Kokku on kahes osas 9 peateemat, 136 peatükki ja 164 ülesannet teemade järgi. Harjutuste liike on piisavalt õpilaste keeleoskuste mitmekülgselt arendamiseks ja huvi äratamiseks. Õpikus on palju ilukirjanduse näidiseid nii proosa- kui ka luulevormis. Õpikus puudub keeleline sõnastik, sõnade tõlge tekstide all puudub. Sõnade tõlke asemel on sõnaseletused või sünonüümid. Õpiku tekstides on nii arhaismid kui ka neologismid. Arhaismid esinevad luuletustes.

Tabel 10. Õpiku vastavus tänapäeva RÕK-ile 2010a.

Kinnitusmäärke olemasolu	Õpikus on märk, mis kinnitab, et Teadus- ja Haridusministeerium lubab selle järgi õppida.
Vastavus ainekava teemadele	Vastab
Vastavus meetoodilistele võtetele	Vastab

2.5. KOOS ON VAHVA. SÕPRADE SEIKLUSED. EESTI KEELE ÕPIK VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI 3. KLASSILE. 2016. AASTA

Õpiku autor on Pille Pipar. Õpikus on 148 lehekülge, 8 peatükki ja 66 alapeatükki. Peateemad on „Tere, sõbrad!“, „Teeme sporti!“, „Kodus on mõnus“, „Kui lapsed on toas“, „Lapse mure“, „Sõprade seiklused“, „Mul on palju abilisi“, „Päike teeb tuju heaks“. Õpikus on palju harjutusi – igal leheküljel on ~ 3 – 4 harjutust. Kokku on õpikus 259 harjutust.

I. Õpiku sisu

Õpiku ilmumisaeg on 2016. aasta ja õpik vastab tänapäeval kehtivale õppekavale täielikult.

II. Õpiku ülesehitus

Teoreetilise materjali hulgas on järgmised reeglid:

- Tegusõna pööramine
- Ainsus/mitmus
- Sõnade järjekord lauses
- Käänamine Kuhu? Kus? Kust? Kellele? Kellel? Kellelt? Mitu? Mitmes?
- Vastandsõnad
- Ülivõrre

Illustratsioonid

Svetlana Bezdornikova illustratsioonid on väga värvikirevad ja positiivsed. Võib öelda, et need on tehtud värske pilguga. Piltidel on tegelased ja nende emotsioonid edasi antud vaheldusrikkalt ja mitmekülgselt. Selgus, et piltidel on käsitletud ka tarkvara ja kodumasinat teemat.

Õpikus on nii pilte kui ka fotosid.

Piltide teemad on:

1. Inimesed	8. Sünnipäev
2. Kodu/pere	9. Arsti juures
3. Sport	10. Kodumasinad
4. Transport	11. Sõbrad
5. Loodus	12. Mängud
6. Eesti kirjanikud	13. Suvi
7. Jõulud	

Fotodel on kujutatud eesti kirjanikke ja nende teoseid, raamatute kaanepilte.

III. Õpiku koostamise meetodika

Õpikus on suur harjutuste hulk ja valik. Harjutused on erinevad ja huvitavad ning sõnastatud arusaadavalt. Hea on ka see, et õpikus on paaris- ja rühmatööd, nii saavad lapsed oma mõtteid jagada ning neid sõnastada.

Rühma – või paaristöö on meetod üliõpilasgruppidele. Õpilasgruppidele orienteeritud meetod võimaldab koos teiste õpilastega ülesandeid täita ja arvestada klassikaaslastega (Salumaa, Talvik, 2004).

1. Vasta küsimustele	9. Jutusta
2. Räägi	10. Vasta pildi järgi
3. Esita küsimusi teksti kohta	11. Mõtle välja küsimusi
4. Kirjuta	12. Tee paaristöö/rühmatöö
5. Võrdle	13. Täida lüngad
6. Jäta meelde	14. Kirjuta
7. Loe/loe ja võrdle	15. Joonista
8. Sobib/ ei sobi; õige/vale	16. Pane sõnad õigesse järjekorda
	17. Moodusta/lõpeta laused

Tabel 11. Õpioskuste õpetamine. 2016.a

1. Teatud sõnale või fraasile reageerimine (nt käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine)	Jata meelde Jutusta Kirjuta Vasta küsimustele
2. Loetellu sobimatu sõna äratundmine	Sobi/ ei sobi ; õige/vale
3. Dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine	Loe / loe ja võrdle Jutusta Räägi
4. Häälega lugemine	Loe Jutusta Räägi
5. Rääkimine pildi alusel	Jutusta Loe Räägi Vasta pildi järgi
6. Jutustava teksti, laulu ja luuletuse kuulamine ning nende põhjal ülesande lahendamine	Vasta pildi järgi Moodusta/lõpeta laused Esita küsimusi teksti kohta Võrdle Täida lüngad
7. Ära kirja tegemine ning mudeli järgi kirjutamine	Kirjuta Vasta teksti põhjal küsimustele Moodusta/lõpeta laused
8. Laulu-, sõna-, laua- ja liikumismängude mängimine	Joonista Tee paaristöö/rühmatöö

Abimaterjalid: iseseisva õppimise toetamine (reeglite, skeemide, sõnastiku olemasolu õpikus jne.)

Teoreetiliseks materjaliks võib pidada reeglitega tabelleid ja skeeme. Reeglitega tabelleid on 29, skeeme 16.

Õpikus on olemas sõnastik sünonüümidega.

IV. Üldhinnang õpikule

Positiivsed küljed

Õpikus hea ja huvitav harjutuste valik ning keel on arusaadav.

On olemas teemad, mis on pühendatud tervislikule eluviisile ja spordile, sõprusele ja viisakusele. Õpikus on neologismid, mis seotud tarkvaradega ja olmega.

Negatiivsed küljed

Grammatika hulk on päris suur.

Kokkuvõte

Pille Pipra õpikus (ilmunud 2016. aastal) on suur harjutuste valik, mis aitab lapsel mitmekülgselt areneda. Autor on arvestanud aktuaalseid tendentse, mis on seotud tarkvaraga, spordiga. See on tähtis ja võib lastes huvi äratada. Õpikus on klassikalise ja tänapäevase kirjanduse näited nii proosas kui ka luules.

Tabel 12. Õpiku vastavus kehtivale RÕK-ile. 2016 a

Kinnitusmärke olemasolu	Õpikus on mäрге, mis kinnitab, et Teadus- ja Haridusministeerium lubab selle järgi õppida
Vastavus ainekava teemadele	Teemat „Eesti ja teised riigid“ on käsitletud osaliselt. Seda teemat võib põhjalikumalt ka geograafiatunnis õppida või õpetada lõimituna teiste loodusainetega
Vastavus metoodilistele võtetele	Vastab. Õpikus on rakendatud aktiivõppemeetodid, nt rühmatöö, joonistamine

3. KÜSITLUS SOTSIAALVÕRGUSTIKUS

FACEBOOK

Minu jaoks oli huvitav teada saada vene emakeelega laste vanemate arvamust analüüsitud õpikute kohta. Tavaliselt abistavad emad last kodutöö tegemisel ning vene emakeelega inimeste arvamus õpikust on huvitav ja tähtis käesoleva uurimustöö jaoks.

Selleks, et emade arvamust teada saada, korraldasin väikese sotsiaalvõrgustikus Facebook vestluse. Vestluse teema on „Milliseid õpikuid kasutavad teie lapsed koolis ning teie isiklik arvamus õpikute kohta“. Emad, kelle lapsed õpivad 3. klassis, avaldasid arvamust neile jagatud fotode ning õpikute kohta.

Kaks ema avaldasid oma arvamuse Ivi Sepa ja Taavi Tammsaare õpiku (2000.-2002.a) kohta. Nende kommentaarid:

„Mittearusaadav grammatika – tuleb koostada ning selgitada reegleid lapsele ise.

Õpetaja ei kasuta seda, lapsed õpivad töölehtede järgi, mis ei ole seotud õpikuga.“

Nende arvamust jagas ka kolm ema oma „like’iga“.

Veel kolm ema olid rahul Pille Pipra õpikuga „Koos on vahva!“ (2016. a). Kommentaarina oli väide „See on väga hea õpik...“.

Küsitlus Facebookis on läbi viidud vene keeles.

KOKKUVÕTE

Uurimistöökäigus võrdlesin ja uurisin viit õpikut. Uuring hõlmab ajaperioodi 1988. a, mil ilmus esimene vaadeldav õpik, kuni 2016. a, kui ilmus viimane käesoleva lõputöö uuritav õpik. Selle perioodi jooksul on muutunud riigikord, seadused, nõudmised keele valdamisele. Õpikute analüüs ja võrdlemine on toimunud Tartu Ülikooli Narva kolledži ainedidaktika magistrieksami õpikute/ õppekirjanduse analüüsi kriteeriumide alusel:

- I. Õpiku sisu
- II. Õpiku ülesehitus
- III. Õpiku koostamise meetoodika
- IV. Üldhinnang õpikule

Samuti on uuritud õpikute sisu vastavust kehtivale riiklikule õppekavale.

1. Kinnitusmärke olemasolu
2. Vastavus ainekava teemadele
3. Vastavus meetoodilistele võtetele

Uurimistöökäigus täitsin esialgse eesmärgi – uurisin õpikute vastavuse kehtivale RÕK-ile ning sain võrdlustulemused õpikute ülesehituse kohta. Samuti sain küsitluse abil hinnangud uuritavate õpikute kohta.

Uuringu käigus sain kinnituse hüpoteesile, et õpikute teemad, meetoodika ja tase üldiselt on erinevad.

Teemade kohta võin märkida, et NSV Liidu temaatikat ja propagandat enam ei ole. Puudub ka näärde või uue aasta teema, viimast käsitletakse jõuluteemana. Muutumatuks on jäänud aastaringide, perekonna, kodu ja looduse teema.

Meetoodiliste võtete ehk harjutusete maht on muutunud suuremaks. Suurenenud on ülesannete hulk ja need on muutunud keerulisemaks. Õpikus esitatav õppematerjal on märksa raskem, mis on seotud keelenõudmistega.

Kõik õpikud vastavad nende väljaandmise ajal kehtinud riiklikule õppekavale, mille on kinnitanud Haridus- ja Teadusministeerium. Arvestades aja asjaolu, et vahe õpikute ilmumise aastate vahel on 5 –10 aastat, ei vasta kõik nendest tänapäeval kehtivale õppekavale.

Õpikute ülesehituse kohta võib öelda, et 1988. aasta õpikus on sisukorra ülesehitus ebaotstarbekas. Peatükid ja alapeatükid ei ole grupeeritud.

Neidi Auli ja Valentin Ivini õpikus (1991.aasta) puudub sisukord üldse. Puuduvad ka harjutused, tabelid ja skeemid.

Kõik õpikud on illustreeritud. Illustratsioonide olemasolu õpikutes moodustab õppeprotsessis tähtsa koha. Piltide, fotode ja teiste illustratsioonide tüübid tagavad õpetuse näitlikkuse. "Kasutades niisuguseid illustratsioone, pakume õpilastele äratundmisrõõmu kirjanduslike tegelaskujude või kunstniku kujutatud loodusepisoodide või -stseenidega kohtumisel. Niisugused illustratsioonid aitavad õpilastel kinnistada kujutlust sellest, mis tekkis lugemisel. Teiseks – moodustus pole veel selge, ei ole veel lõplikult kinnistunud ettekujutusi". (Sotnikov 1970: 39)

Õpiku üheks eesmärgiks on iseseisva õppimise toetamine (reeglite, skeemide, sõnastiku olemasolu õpikus jne).

Kõikides uuritavates õpikutes (v.a eesti keel vene õppekeele koolide III klassile 1991.a) on grammatikareeglid esitatud tabelites. See on mugav ja arusaadav viis grammatika õppimisel. Tabeli, joonise või skeemi kasutamine aitab keelele läheneda induktiivselt. Eriti soodustab see teadmiste süstematiseerimist nägemismeelele tuginevatel õppijatel. (Krall, Sõrmus 2000).

Igas õpikus on arvestatud mitmekultuurilisuse põhimõttega, mis väldib stereotüüpe, mis õhutavad sooliste, rahvuslike, usulistele, kultuurilistele või rassilistele eelarvamustele.

V. Ivinilt ja N. Aulilt, 1991. aastal ilmunud õpikus puuduvad konkreetset harjutused, teistes õpikutes on suur ülesannete

valik ning rakendatud on ka aktiivõppemeetodeid, nagu rühma- või paaristööd, mängud, laulud. Kuulamis- ja lauluharjutused mõjutavad positiivselt õppimist. Riimilise ja kõlava teksti omandab laps paremini. Kujutlused tekivad aktiivse muusikalise tegevuse käigus, lühikesed meloodilised motiivid jäädvustuvad lapse mällu paremini kui üksikud helid (Vikat 1995: 45 – 46).

Uurimustöö on võimalik jätkata. Mina näen töö perspektiivi selles, et uurida teise ja kolmanda kooliastme õpikuid, mis ilmuvad igal aastal. Nende uuringute järgi võib jälgida, kuidas muutused/muutuvad nõudmised eesti keele valdamiseks vene emakeelega õppekeskkonnas. See võib olla kasulik erinevates metoodikauuringutes või eesti keele integreerimise poliitika ajaloolises uurimuses.

SUMMARY

The topic of my bachelor's thesis is „3rd Classes Textbooks for Schools with Russian Language of Instruction.

Comparison and Analysis “. The aim of the bachelor is researching textbooks in accordance with the National Curriculum in force. Second work aim is comparison of textbooks structure. Third one to take an opinion about textbooks from mothers, who's children study Estonian as second language. In today's Estonia the only national language is Estonian. In this regard, the activities of an educational institution (e.g. pre-school child care institution, school) are governed by specific laws. Among these, the National Curricula for each school level have been adopted in the Republic of Estonia. I chose 3rd classes because it is the last level of the first school stage.

The hypothesis connected with the year of textbook publication. They are 1988th, 1991th, 2000/2002nd, 2010th, 2017th. In relation to the year of publication, textbooks that have been researched can differ from each other.

During the research I proved my hypothesis that books differ from each other by:

- Themes
- Teaching techniques
- Goals.

To come to these conclusions, I used comparative analysis of textbooks.

According to the following criteria, which was taken from the textbook / study literature analysis scheme (Narva College master exam):

- I. Content of the text
- II. The textbook structure
- III. Development of teaching techniques
- IV. The overall assessment of a textbook

The content of the textbooks was also studied in accordance with the modern National Curriculum:

1. Presence of confirmation marks
2. Correspondence to subjects in the syllabus
3. Compliance with methodological techniques

As a result, aims were gained:

1. Researched that not all of books corresponds modern National Curriculum;
2. Compared textbooks structure;
3. Taken an opinion about textbooks from mothers, who's children study Estonian as second language (by social network Facebook).

The topic „3rd Classes Textbooks for Schools with Russian Language of Instruction. Comparison and Analysis “can be studied further with the bigger analysis of textbooks in every school stages. It can be useful in research of teaching techniques or in historical research of integration policy of the Estonian language.

KIRJANDUS

Auli, Neidi; Ivin, Valentin 1991. Eesti keel vene õppekeelegra
koolide 3.klassile. Tallinn: Valgus

David Betteridge; Michael Buckby; Andrew Wright 1994.
Games for Language Learning. Cambridge University Press.

Eesti Statistika amet. Statistikaamet 2017.

<https://www.stat.ee/34267> (viimati vaadatud 18.05.2017)

Haridus- ja teadusministeerium 2015. Vene õppekeeliga kool

[https://www.hm.ee/et/tegevused/alus-pohi-ja-](https://www.hm.ee/et/tegevused/alus-pohi-ja-keskharidus/vene-oppekeelegra-kool)

keskharidus/vene-oppekeelegra-kool (viimati vaadatud
18.05.2017)

Ingrid Krall, Elle Sõrmus 2000. Eesti keele grammatika
õpetamise võimalusi. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn:
TEA

Kirjastus Koolibri 2017. Vene kool.

[http://www.koolibri.ee/book.php?mcid=62&scid=34?&nid=3](http://www.koolibri.ee/book.php?mcid=62&scid=34?&nid=36&type=subjects)
6&type=subjects (viimati vaadatud 18.05.2017)

Pandis, Meeli 2005. Eesti keele ja kirjanduse õpetamisest
koolis. Riiklik eksami – ja kvalifikatsioonikeskus. Tallinn:
Argo

Pipar, Pille 2016. Koos on vahva. Sõprade seiklused. Eesti
keele õpik vene õppekeelegra kooli 3. Klassile. Tallinn:
Koolibri

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus 2010. RT I 2010, 41, 240
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410> (viimati vaadatud
18.05.2017)

SA Innove. Tallinn.

[http://www.innove.ee/et/yldharidus/ROK/oppekirjandus/ROK-](http://www.innove.ee/et/yldharidus/ROK/oppekirjandus/ROK-vastav-oppekirjandus)
-vastav-oppekirjandus (viimati vaadatud 01.06.2017)

SA Innove. Tallinn [http://oppekava.innove.ee/eesti-keel-](http://oppekava.innove.ee/eesti-keel-teise-keelena-oppeprotsess/)
teise-keelena-oppeprotsess/ (viimati vaadatud 18.05.2017)

Sepp, Ivi; Tammsaar, Taavi 2002. Eesti keele õpik vene kooli
3. klassile. 1. ja 2. osa. Tallinn: Koolibri

- Sepp, Ivi; Tammsaar, Taavi 1988. Eesti keele õpik vene õppekeelelega kooli 3. Klassile. Tallinn: Valgus
- Sepp, Ivi; Pääru, Merike 2010. Eesti keele õpik vene õppekeelelega kooli 3. klassile, 1. ja 2. Osa. Tallinn: Koolibri
- Säljö, R. 2003. Õppimine tegelikkuses. Võru: AS Võru täht.
- Vikat, Maie 1995. Musikaalne ja intellektuaalne areng on seotud. Haridus 1, 45-46
- Сотников А. Т. 1970. Художественная иллюстрация на уроках литературы. М.: Просвещение
- Салумаа, Т., Тальвик, М. 2004. Дидактические основы методов обучения. Таллинн: Merlecons ja Ko OÜ

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Mina Polina Surnõtševa (07.05.1993) 1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Vene õppekeele kooli 3. Klasside eesti keele õpikute võrdlemine ja analüüs“ mille juhendaja on Enda Trubok,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. 2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, 19.01.2018